

VERENIGING OUD BROEK IN WATERLAND

Verslag over het jaar 2001

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2001

Op de Omslag:

*Dorpsstraat vóór aanleg van de provinciale weg.
Links de textielwinkel van Stöve (nu Jaagweg 1).
Daarnaast het – afgebroken – huis van Bregman.
Rechts de – afgebroken - kruidenierswinkel van Plas.
Uit een schenking van E. Stöve.
(Foto van origineel: P. Beunder)*

Inleiding

“Het was me het jaartje wel!” Als deze bekende uitroep van Wim Kan ooit op zijn plaats is geweest, dan was dat zeker met betrekking tot het jaar 2001. Natuurlijk gaan de gedachten daarbij dan uit naar alles, wat in de wereld gaande was (en nog is). Maar het ligt niet op onze weg om daar in dit jaarverslag uitdrukkelijk bij stil te staan. Dat zou bovendien neerkomen op herhaling van datgene, wat reeds door velen en vele malen is gezegd en geschreven.

Het bovenaangehaalde gezegde slaat echter zeker ook op onze vereniging. Het afgelopen jaar heeft een aantal opmerkelijke aspecten gehad. U leest daarover in de afzonderlijke hoofdstukken van dit verslag. Kort aangestipt noemen wij enkele daarvan: samenwerking met het departement Broek in Waterland van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen (het Nut) bij de excursie naar kasteel Beekestijn en de najaarslezing; verhuizing van onze collectie; tentoonstelling rond de Pinksterdagen; ontvangen van enkele aanzienlijke giften; actie betreffende de GSM-mast; groei van het ledental tot boven 300.

Een en ander moge getuigen van de bestaansreden en de activiteit van onze vereniging. En dat dankzij een gering aantal bestuursleden, bijgestaan door enkele adviseurs en helpers. Bovendien ondergaat het bestuur op korte termijn een verdergaande verarming door het vertrek van onze zeer gewaardeerde secretaris! A propos, ook de voorzittersfunctie is nog steeds vacant. En hulpkrachten blijven welkom, bijvoorbeeld om eens een bepaald onderwerp uit te diepen.

Wij bevelen het wel en wee van onze vereniging, zoals neergelegd in dit jaarverslag, gaarne in uw belangstelling aan.

Januari 2002

Namens het bestuur,
H.G.M. te Boekhorst
(waarnemend voorzitter)

*Voormalig raadhuis (De Erven 2) tijdens de mini-tentoonstelling gedurende de Pinksterdagen van 2001.
(Foto: W. Husslage)*

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2001

Bestuur & Jaarvergadering

Op 19 april 2001 werd de 35^e algemene jaarvergadering gehouden (zie volgende pagina voor de betreffende notulen). Mevr. Mooijweer is periodiek aftredend en helaas niet herkiesbaar. Het is van groot belang dat onderstaand overzicht van bestuursleden komende maanden met nieuwe namen worden in- en aangevuld.

H.G.M. te Boekhorst ¹

M.L. Mooijweer ²

W.J.G. Husslage ³

R. Baltussen

J.W. Miemeijer

Penningmeester en waarnemend voorzitter
(bestuurslid sinds 1997).

Secretaris (bestuurslid sinds 1996)

Publiciteit (bestuurslid sinds 1997)

Ledenadministratie (bestuurslid sinds 1994)

Beheerder der Collectie

Het aantal leden per 31 december 2001 bedroeg 308, waarvan 260 woonachtig in Broek in Waterland, 2 in Zuiderwoude en de overige 46 verspreid door heel Nederland. Daarnaast vindt er met ruim 20 historisch georiënteerde organisaties een uitwisseling van publicaties plaats.

*Voormalig restaurant 'Neeltje Pater'
(Dorpsstraat 2 – 4), vóór verbouwing
tot woonhuis in 2000 en 2001.
(Foto: J. de Waal)*

¹ **Penningmeester:** Amerbos 46, 1025 ZN, Amsterdam. Tel: 020-6365435.
Bankrekeningnr. Vereniging Oud Broek : 31.07.02.194

² **Secretariaat :** Dorpsstraat 14, 1151 AD, Broek in Waterland. Tel: 020-4033578.

³ **Rondleidingen, etc. :** Laan 22, 1151 AA, Broek in Waterland. Tel: 020-4031509.

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2001

Notulen van de 35^e jaarvergadering

Donderdag 19 april 2001 om 20.00 uur in het Broekerhuis, Leeteinde 16.

Aanwezig: H. te Boekhorst (waarnemend voorzitter en penningmeester), Mevr. M. Mooijweer (secretaris), Mevr. R. Baltussen, W. Husslage en ong. 25 leden.

1) Opening.

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezige leden van harte welkom op de 35^e Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Oud Broek.

2) Notulen van de 34^e jaarvergadering op 27 april 2000.

De notulen zijn afgedrukt in het jaarverslag over 2000, en worden zonder opmerkingen gearresteerd.

3) Bespreking van het jaarverslag over 2000.

De voorzitter staat stil bij enkele punten uit het jaarverslag en memoreert de oproep voor nieuwe bestuursleden.

4) Financieel verslag, verslag kascommissie 2000 & benoeming kascommissie 2001.

De penningmeester geeft een korte toelichting op het financieel overzicht over 2000. De kascommissie 2000, bestaande uit de heren Van Ammers en Van Montfrans, heeft kas en boeken gecontroleerd en in orde bevonden, hetgeen schriftelijk is vastgelegd. De voorzitter leest het verslag van de kascommissie voor. Dhr. van Montfrans verlaat de kascommissie en Dhr. Mens volgt hem op, zodat de kascommissie over 2001 is samengesteld uit de heren van Ammers en Mens.

5) Bestuursverkiezing en mededelingen.

Er zijn geen aftredende bestuursleden. De voorzitter kondigt de aanstaande voorjaarstoonstelling aan, die op 2, 3 en 4 juni in het voormalige gemeentehuis zal worden gehouden en roept de leden op voor het surveilleren en andere hand- en spandiensten.

6) Vaststelling contributie 2002.

De voorzitter licht een voorstel van het bestuur toe: om in verband met de invoering van de euro de contributie vast te stellen op 7,5 euro voor Broeker leden en 10 euro voor buitenleden. Het voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen.

7) Rondvraag.

Mevr. Mulder vraagt zich af of het bestuur iets kan doen aan het gebouw van Kebomeubel aan de Eilandweg. Zij biedt de vereniging een aantal foto's en ander beeldmateriaal over historisch Broek in Waterland aan, waarvoor het bestuur haar hartelijk dankt. Dhr. Mens wil het woord voeren namens een actiegroep tegen het plaatsen van een GSM-zendmast bij het SDOB-terrein. De voorzitter geeft hem daartoe de gelegenheid nadat hij de officiële vergadering zal hebben afgesloten.

8) Sluiting.

De voorzitter sluit het officiële gedeelte van de vergadering om 20.30 uur.

Lezingen & Excursies 2001

- a) Excursie: Op zaterdag 10 maart 2001 organiseerde Oud Broek in samenwerking met het Nut een excursie naar museum 'Beeckestijn' te Velsen-Zuid. Directe aanleiding hiervoor was de tentoonstelling: 'Curieus! De Hollandse tuin door vreemde ogen', waarin een beeld werd geschetst van de Hollandse smaak en volksaard rond 1800. Vele buitenlandse reizigers beschreven de geometrische Broeker tuinen (met veel kleuren, kralen, beelden, fontein, etc.) als het toonbeeld van een typisch Hollandse tuinstijl. Daarom was een deel van de tentoonstelling ingericht met materiaal over het roemrijke Broek in Waterland van weleer. Hiervoor had ook de vereniging Oud Broek tentoonstellingsmateriaal in bruikleen gegeven.

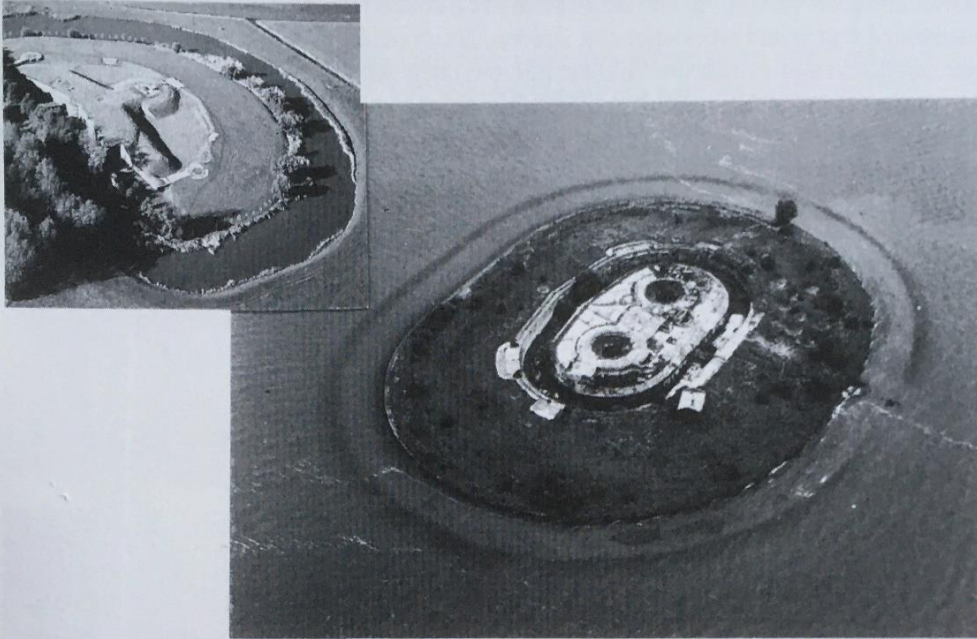
Voorgesteld werd om 's ochtends met één bus naar Velsen-Zuid te reizen, onder het motto: "vol is vol". Maar vanwege de overweldigende belangstelling werd op het laatste moment besloten de bus twee keer heen en weer te sturen, zodat alle leden van Oud Broek en het Nut de kans kregen het prachtig gerestaureerde en ingerichte kasteeltje te bezichtigen. De twee zaaltjes met oude prentjes, tekeningen, plattegronden, geschriften en voorwerpen omtrent Broek in zijn glorie-dagen waren uiteraard het hoogtepunt van de excursie.

- b) Voorjaarslezing: Na afloop van de 35^e algemene ledenvergadering (donderdag 19 april 2001) verzorgde dhr. A. Ouwehand van de vereniging Oud Monnickendam een lezing over (amateur) archeologie in Waterland. Onder de titel 'Tussen kunst en kitsch uit Waterlandse bodem' heeft hij ons meegenomen op een reis van de Nieuwe Tijd naar de late Middeleeuwen. In zijn enthousiaste verhalen maakte dhr. Ouwehand vooral gebruik van zijn ervaringen bij archeologische werkzaamheden rond waterputten en beerputten. Door deze putten systematisch af te graven bleek het mogelijk terug te wandelen langs het serviesgoed uit voorgaande eeuwen. Via grootschalige handel in de Gouden Eeuw en de bouw van kloosters en kerken kwamen wij uit bij enkele Waterlandse vissersdorpen rond 1000 na Chr.

Bij archeologie blijkt een aantal hindernissen het werk ernstig te kunnen frustreren. Ten eerste mag je niet zomaar overal graven, want er geldt een zeer strikte wetgeving. Ten tweede blijkt gedegen historisch onderzoek nogal kostbaar. Ten derde zit de grond tegenwoordig vol met beton, kabels, leidingen, etc. Ten vierde vergt de interpretatie van vondsten vaak het uiterste van de archeologen: wat het diepst zit is bijvoorbeeld niet per definitie het oudst!

- c) Najaarslezing: Op donderdagavond 11 oktober 2001 was het halve dorp naar het Broekerhuis getogen, om te luisteren naar een lezing over 'De Stelling van Amsterdam', verzorgd door de secretaris van de betreffende Stichting, dhr. C.G.C.T. Wagemakers. Hoewel deze geheimzinnige en indrukwekkende UNESCO monumenten rond Waterland dezelfde status hebben als de Chinese muur, de Borobudur en de Piramide van Gizeh zijn weinigen bekend met onze indrukwekkende militaire bouwsels. Aan het begin van de lezing werd dit doeltreffend samengevat: "Er lopen twee piramides door de woestijn; zegt de ene piramide tegen de andere, die Amsterdamse Stelling kan niet eens in mijn schaduw staan!". Aan de leden van het NUT en de vereniging Oud Broek heeft dhr. Wa-

gemakers dan ook uitgelegd wat de kring van 42 forten, in het ruim 100 jarig bestaan, heeft meegemaakt en waarom het geheel op de UNESCO-lijst is geplaatst.

*UNESCO-monumenten: Fort Pampus (links)
en Fort Spijkerboor (rechts), als schakels in de
Stelling van Amsterdam.*

Het was een bijzonder gezicht om een zaal vol Broekers naar een kleine TV te zien kijken, waarop een inleidende documentaire over de Stelling werd getoond. Vervolgens ging dhr. Wagemakers nader in op de typisch Hollandse verdediging door middel van inundaties. Maar met de komst van militaire vliegtuigen en zeer verdragend geschut was de gordel van forten, dijken en sluizen rond Amsterdam waardeloos geworden. Ondanks dat bijna alle objecten in de Tweede Wereldoorlog werden gebombardeerd en hergebruikt als bouwmateriaal bleef de structuur grotendeels intact: Wat geheim was moest geheim blijven! Het snoer van zo'n 125 militaire monumenten ligt – grotendeels vervallen en verlaten – in een weelderige flora en fauna. Door samenwerking tussen overheden, instellingen en ondernemers kan de Stelling, ooit aangelegd ter afschrikking van ongenode gasten, uitgroeien tot een levend monument van grote historische, ecologische en recreatieve waarde.

Collectie & Publicaties

In mei kreeg de vereniging van de directie der Rabobank te horen, dat het kantoor aan het Nieuwland ingrijpend afgeslankt zou worden. Na de (daarmee gepaard gaande) verbouwingen zou geen ruimte meer beschikbaar zijn om onze historische verzameling te herbergen. Als plaatsvervangende ruimte zou desgewenst een onderkomen in het Rabokantoor te IJpendam beschikbaar gesteld kunnen worden. Maar in ieder geval moest het huidige depôt uiterlijk 20 augustus ontruimd zijn.

Terstond volgde beraad tussen waarnemend voorzitter en collectiebeheerder en er werd besloten een opslag buiten Broek pas als uiterste noodoplossing te aanvaarden. Er had een bezoek plaats aan de Kerkvoogdij om de mogelijkheid te onderzoeken onze collectie op een veilige plaats in de Broeker kerk onder te brengen. Nadat medewerking van die zijde was toegezegd en ook de Kerkenraad haar fiat had gegeven, was in ieder geval voor het belangrijkste deel van archief en collectie een nieuwe huisvesting gevonden. Een aantal grotere voorwerpen, waaronder de tuinpagode en twee sleden, kon daar geen plaats vinden en verblijven ad interim op De Erven nr. 26. Al het tentoonstellingsmateriaal kreeg gastvrij onderdak bij onze leden Kudding en Stokman, in het voormalige raadhuis.

De eigenlijke verhuizing had plaats op 1 augustus. Nog op diezelfde dag kon alles uitgepakt en ingeruimd worden, zodat aan het einde van die middag bij de verschillende kasten waarover Oud Broek de beschikking had, de sleutel omgedraaid kon worden, in het besef dat de waardevolle collectie wederom een goed onderdak gevonden heeft, intussen het zesde in successie. Een woord van bijzondere dank geldt onze leden J. de Waal, die bij de verhuizing behulpzaam was, en J. Dekker, die een speciale bergkist voor de grotere objecten timmerde.

De historische verzameling groeide met vele tientallen foto's, waaronder enkele bijeenbehorende groepen, zoals b.v. een reeks schoolfoto's van vóór 1920, geschenken door mevr. Mulder (Ariën van Waterland). Een ander ensemble betrof opnamen van het ex- en interieur van de voormalige modelboerderij De Erven 4 en haar bewoners, ter beschikking gesteld door mevr. A. de Haan-Wiedemeijer en voor Oud Broek overgefotografeerd door J. de Waal. Nu de boerderij zelf intussen verdwenen is, vormen deze foto's natuurlijk een waardevolle documentatie. Een derde groep bestaat uit foto's van locaties in en rond de Dorpsstraat vóórdat in de jaren '30 de nieuwe snelweg werd aangelegd. Dit zijn latere afdrucken van de oorspronkelijke opnamen van P. Beunder en werden ons geschenken door E. Stöve. Middels de voorpagina en het intermezzo (verderop in dit jaarverslag) krijgt

Als gevolg van afslanking en verbouwing van de Rabobank was vereniging Oud Broek in 2001 genoodzaakt een nieuw onderkomen te zoeken voor de historische verzameling.

(Foto: J. de Waal)

u een indruk van dit fotomateriaal. Verder ontving de vereniging van K. van El een reeks foto's van de voormalige toeristische klompenmakerij aan het parkeerterrein. Als laatste dient een uitgebreide serie opnamen vermeld, die gemaakt is van het interieur van Havenrak 1.

Buiten deze omvangrijke fotodocumentatie werd de verzameling nog verrijkt door (o.a.) een grote tekening van de in 1902 afgebrande huizen aan De Erven, door G.J. Mulder (geschonken door zijn dochter) en het recent verschenen boek 'Vertelcultuur in Waterland' door Th. Meder (geschenk mevr. M. Mooijweer).

Door de algehele verhuizing van de collectie moest een tijdelijk onderkomen worden gezocht voor onder meer de antieke houten bakslede, afkomstig van het weeshuis en in 1993 verworven. Dit schiep de praktische mogelijkheid tot het uitvoeren van enige kleine herstellingen. Om hierbij op verantwoorde wijze te werk te gaan bezochten wvd. voorzitter en collectiebeheerder het depôt van het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen om vergelijkbare sleden te onderzoeken. Eerder was ook al contact opgenomen met het Openluchtmuseum te Arnhem. E.e.a. resulteerde in een beter inzicht wat betreft vorm en constructie van dit type sleden, maar nog niet in een daadwerkelijke uitvoering.

Enkele malen werd van buiten af een beroep gedaan op de kennis en/of de historische objecten waarover de vereniging beschikt. Zowel door particulieren alsook van de zijde van verenigingen, bedrijven en instellingen. Zo werd b.v. aan de Werkgroep Volgermeer een door Oud Broek in 1991 opgenomen video cassette en een knipseldossier ter beschikking gesteld en werd medewerking verleend aan het Noord Amsterdams Nieuwsblad voor een fotoserie 'Oud en Nieuw'. In dit laatste geval zowel met oude foto's als met relevante informatie en historische gegevens.

In het verslagjaar werden twee afleveringen van de Broeker Bijdragen uitgebracht, beide samengesteld door J.W. Niemeijer. Het waren de nrs. 45 (mei) en 46 (sept.). De eerste had tot onderwerp: 'Cornelis Schoon en de watersnood van 1775' en was in feite de publicatie van twee brieven van de toenmalige burgemeester. De brieven werden kort na de overstromingen aan een onbekende geschreven en verwoorden Schoon's indrukken van de vernielingen die het water in onze omgeving had aangericht. De originele eigenhandig door Schoon geschreven brieven berusten in de collectie van Oud Broek.

De tweede aflevering was gewijd aan de 'Graven-kaart' in de N.H. Kerk. Dit getekend grondplan van de kerk diende om de eigendom van de verschillende graven vast te leggen; het is dus niet een documentatie van de zerken, zoals wel gedacht wordt. Aan de hand van het kerkelijk uitgavenboek kon worden vastgesteld, dat de mooie gebeeldhouwde lijst – onlangs gerestaureerd – in 1791 is gemaakt door Florus Onderwater.

Het weidemolentje aan de Van Disweg kreeg dit jaar zijn as of spil terug, na het vakkundig herstel door ons lid D.J. de Graaf. Om de wieken weer te kunnen laten draaien moeten er echter nog enkele andere werkzaamheden worden uitgevoerd en ook het dak verlangt herstel. De molen met zijn wateruitloop, het molen-erf en het landhek daaromheen blijven voortdurend veel zorg vragen. Het bestuur zoekt naar een lange termijn oplossing voor het voortbestaan van dit kwetsbare monumentje.

Overige activiteiten

Naast het beheer van de collectie, het uitbrengen van publicaties en het organiseren van excursies en lezingen heeft de vereniging Oud Broek zich afgelopen jaar weer op vele manieren ingezet voor behoud en herstel van het beschermd dorpsgezicht en alles wat daar mee samen hangt. Hieronder treft u een korte samenvatting van onze activiteiten in 2001.

- a) Een druk bezochte stand op de Oud-Hollandse markt is onderhand een vast onderdeel van onze jaarlijkse activiteiten geworden. Ook op zaterdag 11 augustus 2001 kregen wij wederom veel belangstellenden. Als resultaat werd een tiental vogelvluchtkaarten verkocht en konden wij 11 nieuwe leden noteren.
- b) Toen Oud Broek in januari 1996 haar onderkomen in het voormalige raadhuis moest verlaten, verloor zij daarmee ook haar tentoonstellingsruimte. Aan de reeks kleine exposities die in de oude raadzaal plaats hadden was ineens een einde gekomen. In de contacten van het bestuur met de nieuwe eigenaren van het (tot woonhuis verbouwde) overheidsonderkomen, hadden deze laten weten niet onwelwillend te staan tegenover een eventueel vervolg op die reeks.
- Zo werd het mogelijk gedurende de Pinksterdagen van 2001 op de traditionele plaats een presentatie in te richten van de aanwinsten die de verenigingscollectie had geboekt in de afgelopen vijf jaren (1996 – 2001). De entourage van de voormalige raadzaal gaf extra cachet aan de mini-tentoonstelling. De heren E. Kudding en Th. Stokman worden via deze weg nogmaals hartelijk bedankt voor de geboden gastvrijheid.
- In de voormalige raadzaal was een selectie te zien uit de ca. 150 nummers die in de periode in de inventaris konden worden ingeschreven, variërend van zeldzame foto's, gegraveerde kaarten, oude manuscripten, brieven en tekeningen, tot een zilveren penning, een familiekiekje (waarin ondermeer een aandoenlijk schortje), het 19de-eeuws ontwerp voor een windmolen in de Broekerveer, en een antieke brandweerstok.
- De eerste dag, zaterdag vóór Pinksteren, was het slechte weer oorzaak van een tegenvallend aantal bezoekers, maar de beide volgende dagen maakten dat ruimschoots goed; in totaal bezochten 349 personen deze mini-tentoonstelling. En ook over de verkoop van onze publicaties kon men tevreden zijn. Deze gezellige drukte leidde soms tot heftige discussies over de vraag waar een bepaalde opname was genomen of wie de personen op een foto waren.
- c) Op zaterdag 8 september 2001 gaf onze vereniging weer invulling aan de jaarlijkse Open Monumentendag. Dit keer met als thema 'Huis en Haard' (ofwel: interieurs). Aan de Open Monumentendag werd door onze gemeente - in samenwerking met de historische verenigingen - een muzikaal programma gekoppeld. Voorgaand aan de verschillende rondleidingen om 11:00 en 13:00 uur speelde het 'Kamerorkest: En Suite' in de Hervormde Kerk. Voorafgaand aan de verschillende rondleidingen om 15:00 uur speelde het 'Blokfluitensemble: Amarilli's Sunshine'. Ook bezoekers van het voormalig raadhuis werden verrast met een muzikaal intermezzo.

'Kamerorkest: En Suite' tijdens de Open Monumentendag van 8 september 2001.
(Foto: W. Husslage)

Er is duidelijk behoefte aan een vaste dag waarop de unieke Rijksmonumenten van Broek in Waterland – onder begeleiding van een gids – kunnen worden bezocht. Een aantal bewoners van markante Broeker panden heeft dan ook voor het eerst toegezegd om kleine groepjes binnen te laten op zaterdag 14 september 2002. De Open Monumentendag 2002, met als thema 'Koopmansgeest: monumenten van de handel' (ter gelegenheid van het feit dat 400 jaar geleden de VOC werd opgericht) kan alvast in de agenda worden gezet. Een ideale dag om enkele vrienden en kennissen uit te nodigen voor een bezoekje aan Broek in Waterland.

- d) De vereniging Oud Broek voert regelmatig correspondentie met de gemeente Waterland. In 2001 betrof het: 1) een brief inzake het lantaarnpalenbeleid van de gemeente. Hierin wordt aangeboden mee te denken over vervanging van verlichting in grote delen van het beschermd dorpsgezicht, welke geenszins recht doet aan het historisch karakter; 2) een bezwaarschrift tegen het voornemen om een GSM-mast nabij het voetbalveld te Broek in Waterland te plaatsen; 3) een uitwisseling van informatie over twee verloren gewaande schouwstukken van Rijksmonument Laan 22 – 28. Deze blijken begin 60er jaren uit het betreffende pand verwijderd. Het grootste van de twee: 'Gezicht op het Havenrak' (1775) is in ieder geval nog in Noord Holland. De gemeente Waterland werd verzocht contact op te nemen met de huidige bezitters van het schouwstuk, om te komen tot terugplaatsing van dit stukje Broeker geschiedenis. Alleen op zijn oorspronkelijke locatie heeft het schilderij een grote cultuurhistorische waarde en is het toegankelijk voor een breed publiek.
- e) Tot slot is een viertal gebeurtenissen het vermelden waard. 1) J.W Niemeijer werd op de nieuwjaarsreceptie 2001 van de gemeente Waterland geëerd voor zijn jarenlange bijdragen aan het verwoorden en archiveren van de Waterlandse cultuurhistorie. 2) Vanuit verschillende disciplines is een gemêleerd groepje rondleiders geformeerd. Een of meerdere gidsen kunnen worden ingezet als organisaties of particulieren aanvragen doen voor een rondleiding door Broek in Waterland. 3) Voor 'De Erven 2' hebben we een aanvraag tot aanwijzing beschermd monument ingediend. De vereniging Oud Broek is van mening dat het voormalige raadhuis (uit 1826) destijds per ongeluk is overgeslagen bij het inventariseren van de Rijksmonumenten. Het komt ons gewenst voor dat deze omissie thans alsnog wordt rechtgezet. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg heeft reeds laten weten het hiermee eens te zijn. 4) Vereniging Oud Broek heeft een bijdrage geleverd aan de oprichting van een weidemolentje bij Holysloot.

Intermezzo:

Enkele foto's uit de schenking van E. Stöve, opnamen door P. Beunder van huizen in de Dorpsstraat en aan de Jaagweg vóór daar in de jaren '30 de snelweg werd aangelegd.

1. De oude situatie (naar een 19de eeuwse kadastrale kaart). Links van de trekvaart loopt nu dus de snelweg.
2. De afgebroken huizen langs de Jaagweg, gezien van Monnickendamse zijde in de richting van de Broekermeer.
3. De afgebroken villa 'Alex' van de familie Stöve, aan de Jaagweg.
4. De afgebroken boerderij van Bregman, in het nu verdwenen deel van de Dorpsstraat.

②

③

④

Commissie Stads- en Dorpsbeheer

De taak van de Commissie Stads- en Dorpsbeheer (cie. SDB) is, Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Waterland te adviseren over de toepassing van de Monumentenwet en over de gemeentelijke monumentenzorg in zijn algemeenheid, in de aangewezen beschermde stads- en dorpsgezichten. Daarnaast verzorgt de commissie desgevraagd adviezen over de toepassing van de Wet op de Ruimtelijke Ordening in de aangewezen stads- en dorpsgezichten.

De cie. SDB bestaat uit een voorzitter, een secretaris en negen leden. Drie van de leden worden door de gemeente benoemd op voordracht van de oudheidkundige verenigingen. De heer Th. P.J. Kwakman vertegenwoordigt binnen de cie. SDB de vereniging Oud Broek. Evenals voorgaande jaren geeft hij hieronder een opsomming van uitgebrachte adviezen omtrent de plannen betreffende Broek in Waterland in het afgelopen jaar. Volledigheids halve zijn daarbij ook de plannen buiten het beschermd dorpsgezicht opgenomen.

In het jaar 2001 zijn door de cie. SDB over de onderstaande plannen adviezen uitgebracht:

Moerland 6	: Uitbreiding van een berging.
Dorpsstraat 4	: Vergroting van tuinhuis.
Noordmeerweg 16	: Oprichting caravanstalling aan het woonhuis.
Wagengouw 12	: Uitbreiding kantoorgebouw.
West Weer 12	: Plaatsing van een dakkapel.
Hage Weer 28	: Plaatsing van een schuurtje.
Broek - algemeen	: Programma van eisen m.b.t. herziening bestemmingsplannen.
De Erven 16	: Plaatsing van raamkozijn in zuidgevel.
Noordmeerweg 1	: Oprichting van een bijgebouw.
De Erven 4	: Kappen van 6 stuks bomen. Voortuin: twee essen, één den, één els. Achtererf: twee populieren.
De Erven 32	: Kappen van een treurwilg.

*Links: Het oorspronkelijk vierkant van 'De Erven 4' (na het slopen van het voormalig bedrijfspand en het kappen van de bomen), als geraamte voor een woonhuis gebaseerd op het uiterlijk van de boerderij vóór 1937. Boven: 'De Erven 32' (vóór het slopen van het stenen woonhuis en het kappen van de treurwilg, om plaats te maken voor nieuwbouw in traditionele stijl).
(Foto's: J. de Waal en J. Niemeijer)*

- P. Ph. Paulplantsoen: Kappen van 6 bomen. (De commissie wil eerst een plan zien voor eventuele herinrichting van dit plantsoen).
- West Weer 5 - 8 : Uitbreiding woning aan achterzijde (nr. 5), plaatsing dakkapellen nrs. 5 t/m 8 aan achtergevel.
- Oosteinde 17 : Uitbreiding woonhuis en plaatsen dakkapel aan achterzijde.
- Molengouw 8 : Uitbreiding woonhuis.
- West Weer 32 : Uitbreiding woonhuis aan voorgevel.
- Hage Weer 41 : Uitbreiding woonhuis.
- Dorpsstraat 3 : Vervanging, vergroting en verplaatsing berging.

*Sloop van het schuurtje aan de Keerngouw
(dat in de 70er jaren bekendheid kreeg als
peuterspeelzaal en katholieke kerk) om plaats
te maken voor een grotere houten schuur.
(Foto: J. de Waal)*

- De Erven 2 : Plaatsing van twee balkons aan de achtergevel.
- De Erven (achter 2) : Plaatsing van een schuur.
- Zuideinde 18 : Oprichting van een nieuwe woning en nieuwe kaakberg.
- Dr.C.Bakkerstraat 12: Uitbreiding woonhuis aan achtergevel.
- Keerngouw 7 : Plaatsing sierhekwerk.
- De Erven 4 : Aanbrengen van oppervlakteverharding en aanplant bomen, alsmede plaatsing van erfafscheiding.
- Zuideinde 20 : Wijziging van kleur woonhuismonument.
- Roomeinde 10 : Wijziging van eerder ingediend plan voor het bouwen van een schuur.
- De Erven 5 : Uitbreiding woonhuismonument.
- Nieuwland 27 : Verbouwing en wijziging bankgebouw.
- De Erven 32 : Herbouw berging.
- De Erven 2 : Aanvraag plaatsing op monumentenlijst.
- De Draai 13 : Plaatsing berging.
- Roomeinde -alg. : Bespreking plan herbestrating.
- Hage Weer 1 : Uitbreiding woonhuis.
- Eilandweg 31 : Nieuwbouw woning.
- Roomeinde 29-35 : Intern verbouwen woonhuismonument.
- Woudweeren 28 : Vernieuwing en vergroting bijgebouw.
- Roomeinde 14-18 : Restauratie en verbouwing woonhuismonument.
- De Erven 3 : Restauratie en verbouwing woonhuismonument.
- Roomeinde 15 : Verbouwing en uitbreiding woonhuis.

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2001

Algemeen:

Plan tot plaatsing GSM-mast in Broek in Waterland. De cie. SDB vindt het niet terecht dat zij niet is geraadpleegd omtrent de mast, die 40 meter hoog zal worden. Hierdoor wordt immers een zodanige inbreuk gepleegd op het silhouet van het beschermde dorpsgezicht van Broek in Waterland, dat de commissie zich wel bevoegd acht. De cie. SDB is tegen de plaatsing van de mast op deze locatie. De commissie heeft de secretaris gevraagd contact op te nemen met Rijksdienst om hun oordeel te vragen met betrekking tot de mast.

Kapbeleid Waterland. De heer Kwakman vraagt aandacht voor de zes bomen bij De Erven 4, die door het verlenen van een kapvergunning zullen verdwijnen. Hij vraagt zich af wat er voor soort bomen voor in de plaats komen. Geldt in casu geen herplantplicht?

Plaatsing dakkapel. De RDMZ heeft een negatief advies uitgebracht voor de geplande plaatsing van een dakkapel op Rijksmonument Kerkplein 10. Het betreft immers een aantasting van het bestaande concept, dat bestaat uit een bijzondere combinatie van dakvlakken. De cie. SDB deelt deze visie van de RDMZ, mede gezien het feit dat er al toestemming voor het plaatsen van een andere dakkapel is afgegeven.

Herbestrating Roomeinde. Naar aanleiding van een plan tot herbestrating van het Roomeinde geeft de cie SDB een klemmend advies om niets te veranderen aan de bestaande situatie en de bestaande steentjes te hergebruiken. De belijning in de oude bestrating is zeer karakteristiek en passend voor de omgeving.

Th.P.J. Kwakman

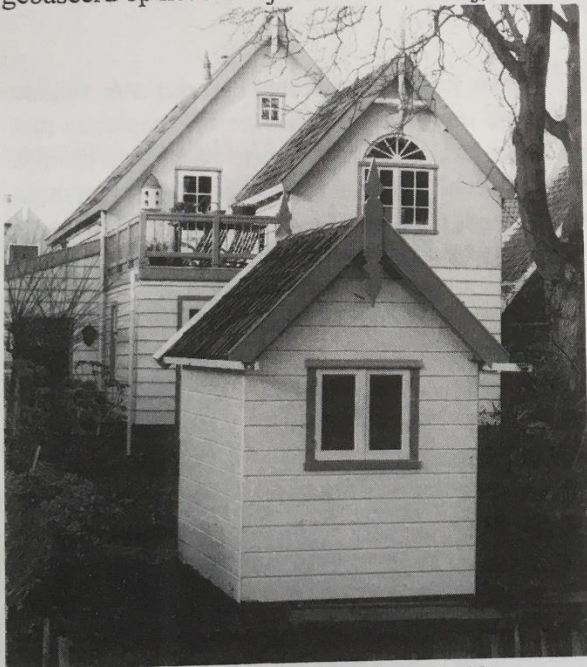
*Aan de Keerngouw verrees eind 2001
opnieuw een hoge, dichte schutting.
(Foto: J. de Waal)*

Veranderingen in het dorpsbeeld

Zolang de oorspronkelijke Dorpsstraat niet in ere wordt hersteld – door ooit nog een ringweg of een tunnel aan te leggen – zal het dorpsbeeld hopelijk nooit meer zo ingrijpend wijzigen als in 30er jaren. Toch is Broek in Waterland elk jaar weer, tot ver buiten de dorpskern, aan verandering onderhevig. In 2001 betrof het bouwactiviteiten aan met name De Erven, de Broekermoordijk en de Woudweeren.

In mei 2001 werd het pand De Erven 32 – het voormalige stenen woonhuis van dierenarts De Gier – gesloopt, om plaats te maken voor een woonhuis in traditionele stijl. Zoals de meeste Broekers weten stond op deze plaats het ‘vermaardt steenen huijs’, opgetrokken voor de gefortuneerde koopman Cornelis Klaasz Timmerman (1740). Voordat het bijzondere bouwsel werd gesloopt (tweede helft van de 19^e eeuw) is het lange tijd bewoond door Harmen Jansz Bakker, scheepsassuradeur en burgemeester van Broek. In die periode hebben illustere personages als keizer Napoleon, tsaar Alexander I en koning Willem I het pand bezocht.

In oktober 2001 werd de boerderij De Erven 4 – het voormalige bedrijfspand van veehouder Spaans – afgebroken. Ook hier zal nieuwbouw plaats vinden in historische vormgeving, gebaseerd op het uiterlijk van de boerderij, vóór deze in 1937 een nieuwe voorgevel kreeg.

Roomeinde 20 werd in 2001 uitgebreid met een schuurtje aan het Dee.

(Foto: J. de Waal)

Een tweetal meerjarige restauraties werden in 2001 voltooid. Het betreft Dorpsstraat 2 - 4 (voormalig restaurant ‘Neeltje Pater’) en De Erven 2 (voormalig gemeentehuis). Het eerstgenoemde werd in 2001 opnieuw geschilderd en voorzien van een groter aanbouwtje aan de zuidwest zijde. Het laatstgenoemde kreeg ondermeer een nieuw interieur in neo-klasseieke stijl. Roomeinde 20, verbouwd en uitgebreid in 1999 en 2000, werd voorzien van een extra schuurtje bij het Dee. Jammer dat vooralsnog niet is gekozen voor een raampartij met roetjes, waardoor het schuurtje beter zou aansluiten bij het woonhuis, met een wat vriendelijker (authentieke) uitstraling.

Er werd een begin gemaakt met groot onderhoud van Dorpsstraat 24 en met restauratie en uitbreiding van Molengouw 8. Voor beide panden vormden nieuw schilderwerk op deuren en ramen, eind 2001, het eerst zichtbaar resultaat. Het schilderen van Roomeinde 29 – 35 werd afgerond en de voorgevel van Laan 22 – 28 werd voorzien van nieuw, blauwmarmer schilderwerk. Verder heeft er in 2001 alleen grootschalig schilderwerk plaatsgevonden aan het Zuideinde 1 en de Molengouw 22.

In het najaar van 2001 werd het schuurtje van Keerngouw 2a gesloopt, om plaats te maken voor een grotere houten schuur. Het oorspronkelijke schuurtje werd in 1966 opgericht door klompenmaker K. van El en kreeg vooral bekendheid als peuterspeelzaal en katholieke kerk. Deze functie heeft het gebouwtje kunnen vervullen van 1970 tot 1980. Aan de overkant van het schuurtje, Keerngouw 3, werd een begin gemaakt met het oprichten van wéér zo'n dichte schutting. In het jaarverslag over 2000 gaf de Vereniging Oud Broek reeds aan de bouw van dit soort erfscheidingen te beschouwen als een zeer zorgelijke ontwikkeling. Hoe zorgvuldig vormgegeven ook: de schuttingen vormen telkens nieuwe aanslagen op het open en transparante dorpsbeeld.

Aan de ene kant van de Van Disweg verrees de nieuwe kantine van de tennisbaan. Aan de andere kant werd een woonboot opgericht, groter dan zijn voorganger. Deze nieuwe woning is opgetrokken uit hout, maar met een moderne uitstraling tegen het silhouet van beschermd dorpsgezicht.

Kleinschaligere veranderingen in het dorpsbeeld betreffen ondermeer: een nieuwe dakkapel op Roomeinde 45; verbouwing Rabobank Nieuwland 27; uitbreiding woonhuis met garage Nieuwland 17. Bij laatstgenoemde is op rigoureuze wijze de gehele groenvoorziening verwijderd. Tenslotte dient ook de realisatie van nieuwe woningen in het uitbreidingsplan 'Broekerweeren' (op de locatie van de voormalige garage Kelderman) niet onvermeld te blijven.

Anno 2002 kent Broek in Waterland slechts twee Rijksmonumenten met een zeer slechte staat van onderhoud. Rond Keerngouw 16 werd eind 2001 een ijzeren hek geplaatst met het vertrouwde bord van 'Leguit en Roos'. Het ziet er naar uit dat op zeer korte termijn wordt begonnen met de restauratie van deze voormalige timmermanswerkplaats. Het unieke houtsnijwerk boven de deur en de ramen is reeds ter conservering verwijderd. Ook voor het andere vervallen Rijksmonument, Roomeinde 14 – 18, zijn de restauratieplannen in een vergevorderd stadium.

*Eerste voortekenen van restauratie van de
voormalige timmermans-werkplaats 'Keerngouw 16'.
(Foto: J. de Waal)*

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2001

Overzicht van baten & lasten over het jaar 2001

<u>Inkomsten</u>		<u>Uitgaven</u>	
Contributies	f 6180,00	Lidmaatschap & contributie	f 429,73
Subsidie gemeente	f 579,00	Bestuurskosten	f 1247,16
Rente	f 464,29	Publicaties	f 2772,17
Giften & donaties	f 8825,00	Aankopen	f 459,75
Verkoop artikelen	f 694,00	Bijeenkomsten	f 434,82
Rondleidingen	f 417,50	Onderhoud weidemolen	f 290,00
Diversen	f 288,30	Fotografie	f 61,80
	<u>f 17448,09</u>	Beheer collectie	f 585,00
		Open Monumentendag	f 436,40
		Tentoonstellingen	f 70,10
		Diversen	f 109,00
			<u>f 6895,93</u>
Inkomsten	f 17448,09		
Uitgaven	f 6895,93		
Batig saldo	<u>f 10552,16</u>		

Waarvan naar 'Reserve
Weidemolen' f 5000,00

Vermogenstoestand per 31 dec. 2001

Bank- rekening courant	f 3905,12	Kapitaal 1 jan. 2001	f 10997,32
- rendementrekening	f 20143,36	Reserve weidemolen	f 7500,00
Tentoonstellingsmateriaal	f 1,--	Batig saldo 2001	f 5552,16
	<u>f 24049,48</u>		<u>f 24049,48</u>

Toelichting bij baten & lasten 2001

1. *Giften en donaties:*

Het jaar 2001 is financieel gezien een uitzonderlijk jaar geweest. Wij ontvingen twee grote giften ten bedragen van resp. f 2500,00 en f 6000,00. Uiteraard zijn wij hiervoor zeer erkentelijk.

2. *Beheer collectie:*

Ook anderszins dienen enkele opmerkingen gemaakt te worden. Zo moesten wij kosten maken in verband met de verhuizing van onze collectie. Het betreft incidentele kosten enerzijds en structurele kosten anderzijds. Laatstgenoemde kosten zijn gemaakt, omdat voor het nieuwe onderkomen een vergoeding betaald moet worden. Vandaar een nieuwe uitgavenrubriek: "Beheer collectie".

3. *Open Monumentendag:*

De kosten van de Open Monumentendag hebben wij thans expliciet opgenomen. Het bedrag ad. f 436,40 is een netto bedrag, opgebouwd uit ons aandeel in de kosten voor het orkest "En Suite", plus bijkomende kosten in verband met 'bedankjes', etc.

4. *Publicaties:*

Onder "Publicaties" zijn vermeld de kosten van Broeker Bijdrage nr. 45 en nr. 46, een Nieuwsbrief en het Jaarverslag 2001. De kosten voor laatstgenoemde waren wat hoger dan voorgaande jaren in verband met de bijzondere toevoeging in kleur (z.g. 'kermisbrief').

5. *Algemeen:*

Aan de weidemolen zal op korte termijn groot onderhoud moeten worden gepleegd. Derhalve stellen wij voor een belangrijk deel van het batig saldo toe te voegen aan de daarvoor bestemde reserve.

Uit de verhouding tussen het aantal leden, het minimum contributiebedrag en de totale opbrengst van de contributie blijkt dat vaak meer dan het minimum wordt betaald. Wij hopen dat zulks ook in het komend jaar, waarin voor het eerst de euro als betaaleenheid wordt gebezigd, het geval moge zijn.

Aanmelding nieuwe leden

Wij hopen dat u, door het lezen van het jaarverslag 2001, weer een volledig beeld heeft gekregen van het belangrijke cultuurhistorische werk dat door de vereniging Oud Broek wordt verricht. Vooral het vastleggen van historische gegevens en het bijhouden c.q. uitbreiden van de collectie kost veel tijd en geld. Wanneer u mensen kent die nog geen lid van de vereniging zijn, maar Waterland een warm hart toe dragen, kunt u hen op het onderstaande attenderen:

Op 5 april 1965 werd de Vereniging Oud Broek opgericht. Sindsdien is de taak van Oud Broek niet veranderd, namelijk: *".... het dorps- en landschapsschoon van Broek in Waterland en omgeving te bewaren, te beschermen en waar mogelijk uit te breiden, het gevoel voor het eigen karakter bij haar ingezetenen te ontwikkelen en de plaatselijke geschiedenis te bestuderen en in geschrift vast te leggen."* Door schenking en aankoop beheert de vereniging bovendien een groot aantal historische geschriften, afbeeldingen en andere objecten betreffende Broek in Waterland en omgeving.

Nieuwe leden krijgen een welkomstpakket, bestaande uit de laatste twee jaarverslagen en de meest recente Broeker Bijdragen (over uiteenlopende onderwerpen uit de Waterlandse geschiedenis). De leden worden vervolgens op de hoogte gehouden van eventuele ontwikkelingen in het dorpsbeeld; dragen via de contributie bij aan het behoud van historische geschriften en voorwerpen omtrent het dorp; krijgen de gelegenheid tot het bijwonen van lezingen en excursies over Broek in Waterland en omgeving; ontvangen het jaarverslag en nieuwe Broeker Bijdragen. Inwoners van Broek in Waterland zijn lid voor minimaal € 7,50 per jaar. In verband met verzendkosten is de contributie voor leden buiten Broek in Waterland minimaal € 10,-.

Reden te over om te bellen of bijgaand strookje in te vullen en op te sturen naar:

Dhr. H.G.M. te Boekhorst, Amerbos 46, 1025 ZN, Amsterdam-Noord.
Tel: 020-6365435 (Rekeningnummer Vereniging Oud Broek: 31.07.02.194)